

The Greek Review of Social Research

Vol 39 (1980)

39-40

Αιτίες και επιδράσεις της πολιτικής σχέσης των φύλων

Δημοσθένης Σαβράμης, Αφροδίτη Τεπέρογλου

doi: [10.12681/grsr.556](https://doi.org/10.12681/grsr.556)

Copyright © 1980, Δημοσθένης Σαβράμης, Αφροδίτη Τεπέρογλου

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Σαβράμης Δ., & Τεπέρογλου Α. (1980). Αιτίες και επιδράσεις της πολιτικής σχέσης των φύλων. *The Greek Review of Social Research*, 39, 316–323. <https://doi.org/10.12681/grsr.556>

αίτιες και επιδράσεις της πολιωτικής σχέσης των φύλων

του
Δημοσθένη Σαβράμη
Καθηγητού Κοινωνιολογίας
της Ορθοσκαίας
Πανεπ. Κολωνίας και Βόννης

Επιμέλεια: Άφροδίτη Τεπερόγλου

οί προκαταλήψεις σχετικά με τις γυναίκες

Μιά από τις βασικές αιτίες του εξευτελισμού και της «άνθρωποποίησης» του ανθρώπου είναι η «πόλωση των δύο φύλων», μιά και αυτή μεταξύ των άλλων συμφέρει έναν κόσμο που κυριαρχείται από άνδρες και πού μπορεί να υπάρχει μόνο γιατί εκμεταλλεύεται, δυσφημίζει, καταπιέζει και περιφρονηί συστηματικά τις γυναίκες.

Αυτή η πόλωση, πού γίνεται φανερή τόσο στη θεωρία όσο και στην πράξη, μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί κατά τον καλύτερο τρόπο με τη βοήθεια των παρακάτω αντιθέσεων: Άνδρας = εύφυής, γυναίκα = άνοητη, άνδρας = προοδευτικός, γυναίκα = συντηρητική, άνδρας = λογικός, γυναίκα = παράλογη, ο άνδρας έχει τό αίσθημα της δικαιοσύνης, γυναίκα = έγωκεντρική, άνδρας = πραγματιστής, γυναίκα = ύποκειμενική, ο άνδρας έχει επίγνωση του έαυτου του, ή γυναίκα είναι κενόδοξη.

Άν εξετάσουμε από πίο κοντά αυτές καθώς και άλλες αντιθέσεις μεταξύ του άνδρα και της γυναίκας, όπως π.χ. ισχυρό-άσθενές φύλο, ένεργητικό-παθητικό, παρορμητικό-συνετό, άνωτερο-κατώτερο, ένεργητικό σεξουαλικά-παθητικό σεξουαλικά, δημιουργικό-παραγωγικό, πνεύμα-ψυχή, ώριμότητα-παιδισμός κτλ., γίνεται φανερό ότι πρόκειται για προκαταλήψεις, ή άλλως διατυπωμένο για έσφαλμένους χαρακτηρισμούς, οί όποιοί άξιολογούν γενικεύοντας, πού εμφανίζονται να έχουν σχέση με κάποια ομάδα ανθρώπων και στους όποιους εξακολουθούμε να επιμένουμε πεισματικά, ενώ οί χαρακτηρισμοί αυτοί είναι δυνατόν να άποκαλυφθούν σάν λανθασμένες άπόψεις.

Άναζητώντας τις πηγές αυτών των προκαταλήψεων άνακαλύπτει κανείς ένα πλήθος από καλοδουλεμένους μύθους, πού, πλασμένοι από τους άνδρες, έξυπηρετούν πρώτα την έξιδανίκευση του άνδρα και τη δικαιολόγηση της άπαιτησής του για άσκηση έξουσίας σ' όλους τους τομείς της ζωής.

Άδιαίτερα επικίνδυνες είναι οί προκαταλήψεις για τις γυναίκες όταν εμφανίζονται σάν έπιστημονικά τεκμηριωμένες ιδέες, πού δίνουν την έντύπωση της αντικειμενικότητας.

Κλασικό σχετικό παράδειγμα μάς παρέχει ο Ρ.Ι. Μόβιους, ο όποιος αντιπροσωπεύει τον κλασικό τύπο του μισογύνη πού κάτω από τό προσωπείο της έπιστημοσύνης φροντίζει να διαδοθούν οί έχθρικές για τις γυναίκες προκαταλήψεις του κόσμου των άνδρων. Ά βασική του θέση πού την εκθέτει στό βιβλίο του *Περί της φυσιολογικής βραδύνοιας του θηλυκού γένους*, ύποστηρίζει ότι τό θήλυ άποτελεί ένα ενδιάμεσο κατασκευασμα μεταξύ ενός παιδιού και ενός άνδρα. Τό θήλυ πρέπει να είναι ύγιές και ήλιθιο «διότι ή ύπερβολική δραστηριότητα του νοού τό κάνει όχι μόνο άφυσικο αλλά και άρρωστο».

Πίο εκλεπτυσμένες, και γι' αυτό πίο επικίνδυνες, είναι οί άπόψεις όνομαστών αντιπροσώπων των έπιστη-

μῶν, ὅπως π.χ. τοῦ Max Scheler πού προσπάθησε σοβαρά νά ἀποδείξει ὅτι ἐπιδίει ἡ λέξη «ἄνθρωπος» προέρχεται ἀπὸ τὴ λέξη «ἀνδρας», ἡ γυναίκα δὲν ἔχει δικαίωμα νά ἐξελεχθεῖ σὲ προικισμένο ἄνθρωπο.

Στὸ βιβλίο του *Περὶ τῆς καταπτώσεως τῶν ἀξιών* διαβάζει κανεὶς μεταξύ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Οἱ μορφωμένες κυρίες—δταν βρίσκονται μεταξύ τους—φροντίζουν νά ποῦν γιὰ ὁποιοδήποτε γυναίκα: Ἄχ καί, εἶναι ἓνας θαυμάσιος ἄνθρωπος, Ἄρνουνται τὸ φύλο τους καὶ ἀναγνωρίζουν τὸ ἀπλό ἀνθρώπινο ὄν». Ἄλλὰ λησμονοῦν ὅτι ὄχι μόνον ἡ λέξη «ἄνθρωπος» προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρσενικό... καὶ ἡ Ἰδέα τοῦ «ἀνθρώπου» καὶ ἀναγνωρίζουν τὸ ἀπλό ἀνθρώπινο ὄν». Ἄλλὰ λησμονοῦν ὅτι ὄχι μόνον ἡ λέξη «ἄνθρωπος» προέρχεται ἀπὸ τὸ ἀρσενικό... καὶ ἡ Ἰδέα τοῦ «ἀνθρώπου» καὶ ἀναγνωρίζουν τὸ ἀπλό ἀνθρώπινο ὄν».

Ἐάν διαβάσει κανεὶς ὅλα ὅσα σκέφθηκαν οἱ ἔγγραφοι οἱ ὀνομαστοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ «κοσμικοῦ» (π.χ. Πλάτων, Σωκράτης, Schopenhauer, Nietzsche) καὶ τοῦ ἱερατικοῦ (sakralen) (π.χ. ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, ὁ Ἰερώνυμος, ὁ Θωμᾶς Ἀκρινάτος, ὁ Μαρτίνος Λούθηρος κ.ἄ.) ἀνδρικοῦ κόσμου περὶ τοῦ θηλυκοῦ γένους, διαπιστώνει ὅτι οὔτε μιά φορά αὐτοὶ οἱ ἄνδρες πού κατὰ κοινὴ ὁμολογία θεωροῦνται οἱ μεγάλοι ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου «ἔχουν ἀνοσία» κατὰ τῶν ἑχθρῶν γιὰ τὶς γυναῖκες προκαταλήψεων.

Εἶναι τρομακτικό συγχρόνως τὸ γεγονός ὅτι οἱ ἐπιστήμονες, ἀκόμη καὶ σήμερα, καλλιεργοῦν τὶς ἴδιες προκαταλήψεις γιὰ τὶς γυναῖκες, πράγμα πού συναντάει κανεὶς σὲ ὅλες τὶς ὑπόλοιπες ἀνδρικές ὁμάδες.

Μὲ τὴν εὐκαιρία μῆς ἐμπειρικής ἔρευνας γιὰ τὰ προβλήματα τοῦ Πανεπιστημίου, πού χροστοῦμε στὸν Hans Anger, μαθαίνομε ὅτι τὸ ἴδιο τὸ Πανεπιστήμιο, πού, σάν «ἐργαστήρι» τῶν ἐπιστημῶν, θά ἔπρεπε νά εἶναι ἐλεύθερο ἀπὸ προκαταλήψεις, στελεχώνεται ἀπὸ ἄνδρες, οἱ ὁποῖοι, ἀκριβῶς σάν ἐπιστήμονες, ἐνὸς θά ἔπρεπε νά ἔχουν ἀντικειμενικὴ καὶ κριτικὴ σκέψη, ἐν τούτοις πρέπει νά χαρακτηρισθοῦν σάν ἐπικίνδυνοι πολλαπλασιαστές τῶν προκατασκευασμένων γυναικείων στερεοτύπων τῆς κοινωνίας. Ἡ μελέτη τοῦ Anger ἀποτελεῖ μιά ἀντιπροσωπευτικὴ ἔρευνα μεταξύ καθηγητῶν καὶ ὑφηγητῶν τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν πανεπιστημίων, οἱ ὁποῖοι σὲ μιά συνέντευξη ἐξέφρασαν μεταξύ ἄλλων τὶς γνώμες καὶ τὶς τοποθετήσεις τους καὶ στὰ θέματα: Πανεπιστήμιο καὶ γυναίκα, ἡ γυναίκα σάν φοιτήτρια καὶ σάν ὑφηγήτρια.

Ἀποτελέσματα: Οἱ περισσότεροὶ Γερμανοὶ καθηγητές καὶ ὑφηγητές ἀρνούνται τὶς γυναικεῖες σπουδὲς καὶ τὶς γυναῖκες σάν συναδέλφους. Δικαιολογία: στή γυναίκα λείπουν ἐκ φύσεως οἱ ἑξῆς ιδιότητες: ἰκανότητα τοῦ σκέπτεσθαι, κριτικὸς νοῦς, εὐφροσύνη, δημοκρατικές καὶ παραγωγικές ἰκανότητες, φαντασία, πρωτοβουλία, ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ τῆς, ἀνεξαρτησία, δύναμη πειθοῦς, βάρος προσωπικότητας κτλ.

Οἱ προκαταλήψεις ἐναντίον τῶν γυναικῶν πού δημιουργοῦνται ἀπὸ τοὺς ἄνδρες γενικά, καὶ εἰδικά ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες, διαδίδονται ὀυστηματικά καὶ ἀπὸ τὰ σχολικά βιβλία, πού στή δημόσια συνείδηση ὑπο-

βάλλουν εἰκόνες γυναικείων ρόλων πού ἔχουν ἀπὸ καιρὸ ξεπεραστεῖ ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα.

Στὸν Arnold Gromminger χροστοῦμε τὸ γεγονός ὅτι ἔχουμε στή διάθεσή μας μιά βασικὴ ἔρευνα πού ἀπέδειξε ὅτι τὰ γερμανικά ἀναγνωστικά ἀνήκουν στοὺς σπουδαιότερους φορεῖς καὶ ὑποστηρικτές τῶν γυναικείων στερεοτύπων. Γιὰ τὴν διδακτορικὴ τὴν διατριβὴν μελέτησε ὁ Gromminger καὶ τὰ 52 ἀναγνωστικά πού ἐγκρίθηκαν ἀπὸ τὰ ὑπουργεῖα παιδείας τῶν χωρῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου, γιὰ τὸ χειμερινὸ ἐξάμηνο τοῦ 1964-1965. Ὑστερα ἀπὸ 2,5 χρόνια ἐπὶνῆλεξε τὰ εὐρήματά του καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι μποροῦσε μεταξύ ἄλλων νά βεβαιώσει ὅτι ἡ εἰκόνα τῆς γυναικας σάν μητέρας, ὅπως ἀποδίδεται ἀπὸ τὰ ἀναγνωστικά, εἶναι ἡ εἰκόνα μῆς ὑπερτίτριας, δηλαδὴ μῆς ὑποβιβασμένης γυναικας δσοσ ἀφορὰ τὶς δραστηριότητές της μέσα στὴν οἰκογένεια. Ἀντίθετα, ἡ εἰκόνα τοῦ πατέρα εἶναι τόσο ἐξιδανικευμένη, ὅστε ἔνα καὶ μοναδικὸ συμπέρασμα προκύπτει: «ὅλα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὸν πατέρα». Περαιτέρω ἐμπειρικές ἀναλύσεις σχολικῶν βιβλίων εἶχαν παρόμοιο ἀποτέλεσμα, ὅτι δηλαδὴ τὰ σχολικά βιβλία σχεδὸν σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῶν μαθημάτων παρουσιάσουν τὴν θέσι τῆς γυναικας στὴν οἰκογένεια καὶ τὴν κοινωνία χωρὶς ἀντικειμενικότητα καὶ χωρὶς ρεαλισμό.

ἡ προέλευση τοῦ μῦθου τοῦ δυνατοῦ ἀνδρα

Οἱ ἀντιθέσεις μεταξύ τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναικας πού ἔχουν «φευρεθεῖ» ἀπὸ τοὺς ἄνδρες καὶ οἱ ὅποιες ἐνεργοποίησαν τὴν πόλωση τῶν φύλων μποροῦν νά χαρακτηρισθοῦν καθαρά σάν προκαταλήψεις, διότι αὐτές οἱ ἀντιθέσεις εἶναι ἀποδεδειγμένα ἐσφαλμένες ἀπόψεις πού ἐξυπηρετοῦν τὴ γενικὴ ἀξιολόγησι τῶν γυναικῶν. Μὲ τὶς μελέτες τους σ' αὐτὸ τὸ πεδίο οἱ ἀνθρωπολόγοι καὶ οἱ ἐθνολόγοι ἀπέδειξαν ὅτι ὁ υποβιβασμός τῆς γυναικας στὴ σύγχρονη θεμελιωθεῖσα ἀπὸ τοὺς ἄνδρες κοινωνία καθὼς καὶ ἡ ἐξάρτησή της ἀπὸ τὸν ἀνδρα δὲν ἔχει καμιά σχέση μὲ τὴν «ὑπόστασι τῆς γυναικας» ἢ ἀλλίως διατυπωμένο μὲ τὴν «γυναικεία ἰδιότυπο φύση». Δὲν ὑπάρχουν οὔτε βιολογικοὶ οὔτε ψυχικοὶ λόγοι, πού νά μποροῦν νά δικαιολογηθοῦν τὶς ἀπαιτήσεις κυριαρχίας τοῦ ἀνδρα στὴ γυναίκα. Δὲν ὑπάρχουν κοινωνικοὶ ρόλοι ξεχωριστά γιὰ τὴ γυναίκα καὶ τὸν ἀνδρα οἱ ὁποῖοι σάν «φυσικοὶ» νά μποροῦν γι' αὐτὸ νά ἰσχύσουν αἰῶνα καὶ ἀμετάβλητα.

Ἔτσι, γιὰ τὴν Margaret Mead, ὅπως ἡ ἴδια ὁμολογεῖ, ἦταν μιά μεγάλη ἐκπλήξι τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὶς ἔρευνές της ἔπρεπε νά διαπιστώσει ὅτι οἱ «νομαζόμενοι» πρωτόγονοι λαοὶ δὲν γνωρίζουν τίποτα περὶ διαφοράς ἰδiosisγκρασίας μεταξύ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν· ἡ Mead μὲ τὴν λέξη «ἰδiosisγκρασία» ἐννοεῖ ἐγγενὴ ἀνεξάρτητη ἰδiosisγκρασία.

Αὐτοὶ οἱ λαοὶ πιστεύουν ὅτι οἱ ἄνδρες ἔχουν διαφορικὴ ἰκανότητα ἀπὸ τὶς γυναῖκες ἢ διαφορικὴ εὐαισθησία στὴ μαγεία καὶ τὶς ὑπερφυσικές ἐπιρροές.

«Ἀλλὰ ἡ ἄποψη ὅτι ὀρισμένες ιδιότητες χαρακτηῖρος, ὅπως ἐπιθυμία ἐξουσίας, ἀνδρεία, ἐπιθετικότητα, ἰκανότητα προσαρμογῆς, εἶναι ἄρρηκτα συνδεδεμένες μὲ τὸ ἕνα φύλο, τοὺς λείπει τελείως.

Στὰ ἴδια συμπεράσματα κατέληξε καὶ ὁ Bronislaw Malinowski, ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας τῶν πλουσίων ἐμπειριῶν του μὲ πρωτόγονους ἀνθρώπους καὶ κοινωνίες, μεταξὺ ἄλλων, διαπιστώνει ὅτι στὰ πρῶτα στάδια τῆς ἀνθρώπινης οἰκογένειας ὁ πατέρας «ἦταν πολὺ περισσότερο προστάτης καὶ θεράπων παρά ἄνθρωπος τῆς ἐξουσίας». Τελευταῖες ἐρευνες ἐπιβεβαιώνουν αὐτὴ τὴν ἄποψη. Ἡ Irene Schumacher π.χ. χρησιμοποίησε στὴν ἔργασίαν τῆς *Υποδομὴ τῆς κοινωνίας καὶ ρόλος τῆς γυναίκας* πού δημοσιεύθηκε τὸ 1972 (ἐπὶ τῆ βία⁸ σει παραδειγμάτων ἀπὸ τοὺς Ἰρακινούς) τὸ ὕλικό σχετικά μὲ τὶς ἱρακινὲς κοινωνίες γιὰ νὰ καταδείξει τὸ διαχωρισμὸ μεταξὺ ὀργανώσεως καὶ κοινωνικοῦ ρόλου τῆς συζύγου.

Συγχρόνως, τὰ εὐρήματά της εἶναι ἀπολύτως κατὰλληλα γιὰ νὰ ἀφήσουν νὰ ἀποδειχθῶν ὡς ἀμφίβολοι οἱ ἀπόψεις πού ἀποσκοποῦν στὸ νὰ καταδείξουν ὅτι ἡ θέσις καὶ ὁ ρόλος τῆς γυναίκας εἶναι συνολικά οἰονεὶ ἐκ φυσικῶν νόμων προκαθορισμένα.

Ἡ διαφορετικὴ ἀξιολόγησις τῶν φύλων καὶ ἡ πόλωσις στὴν ὁποία ὀδηγεῖ αὐτὴ ἡ ἀξιολόγησις ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ, μορφωτικὴ καὶ οἰκονομικὴ κατάσταση. Ἀπὸ τὶς σημαντικότερες καὶ πιὸ ἀποφασιστικὲς αἰτίες τῆς πόλωσις τῶν φύλων θεωρεῖται ὁ παμπάλαιος φόβος πού αἰσθάνονται οἱ ἄνδρες ἦδη ἀπὸ τοὺς πρωτόγονους λαοὺς γιὰ τὸ ἄλλο φύλο.

Ἐάν ἐξετάσουμε αὐτὸν τὸ φόβο ἀπὸ πιὸ κοντὰ καὶ ἐμβαθύνουμε, μποροῦμε ἀμέσως νὰ βεβαιώσουμε ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξαρτᾶται ἀπὸ μαγικοθρησκευτικὰ δοξασίεις. Δὲν ἔχει τὴν παραμικρὴ σχέσιν μὲ τὴ σεξουαλικὴ κὴτα καὶ τὶς σεξουαλικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν δύο φύλων. Βασικά, τὰ στοιχεῖα πού προκαλοῦν ἄγχος στὸν πρωτόγονο καὶ τὸν ὄθουιν νὰ συνδέει τὴ γυναῖκα μὲ τὸν κόσμον τῶν θεῶν καὶ τῶν δαιμόνων εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν δύο φύλων, δηλαδὴ ἡ ἐγκυμοσύνη καὶ ὁ τοκετὸς καθὼς καὶ ἡ ἐμμηνοσὴ ροή. Γι' αὐτὸ, ἡ ἐμμηνοσὴ ροή, ἡ ἐγκυμοσύνη καὶ ὁ τοκετὸς ἀποτελοῦν τὴν κύρια αἰτία τῆς δημιουργίας ἄρχων καὶ κοινωνικῶν μορφῶν πού ἀποκλείουν τὴ γυναῖκα, σάν φορέα θετικῆς ἢ ἀρνητικῆς δυνάμεως, ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν ἀνδρῶν.

Τὸ ταμποῦ τῶν ἐμμηνοῦν τοῦ λαοῦ τῶν Dogon τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς, π.χ., εἶναι τόσο ἔντονο, ὥστε ὁ,τιδήποτε ἀγγίζει μιά γυναῖκα σ'αὐτὴ τὴν κατάσταση θεωρεῖται πού φέρνει δυστυχία. Συνεπῶς, πρέπει νὰ κατοικεῖ ὄχι μόνον σὲ μιά ἀπομακρυσμένη καλύβα, ἀλλὰ δὲν πρέπει οὐτε νὰ ἐμφανισθεῖ στὸ χωριό. Ἐάν παρ' ὅλα αὐτὰ συμβεῖ κάτι τέτοιο, πρέπει νὰ γίνῃ μιά εἰδικὴ καθαρτήριος τελετὴ. Καὶ οἱ Wogeo τῆς Νοτ. Αὐστραλίας πιστεύουν ὅτι κάθε ἐπαφὴ μὲ μιά γυναῖκα σὲ ἔμμηνο κατάσταση προκαλεῖ στὸν ἄνδρα ἀνίαιτες ἀρρώστιες.

Κοντὰ στὸ φόβο τοῦ φύλου, σάν περαιτέρω ἀποφασιστικὲς αἰτίες τῆς διαφορετικῆς ἀξιολόγησις τῶν φύλων μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν τὰ συμπλέγματα κατωτερότητος τῶν ἀνδρῶν πού δημιουργήθηκαν ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι στὴν πρῶτὴ κοινωνία ἡ γυναῖκα ἔπαιξε ἕναν ἡγετικὸ ρόλο πού μεταξὺ ἄλλων μορεῖ νὰ ἐρμηνευθεῖ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ὁ ἄνδρας στὴν ἀρχὴ εἶχε περισσότερες ὑποχρεώσεις παρά δικαίωματα. Εἶναι βέβαιο πάντως ὅτι στὴν πρῶτὴ κοινωνία μόνον ἡ μοναδικὴ διαφορὰ ὑπῆρχε, ἡ ὁποία προέκυπτε ἀπὸ τὸν καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας τῶν φύλων. Εἶναι ἀλήθεια ὁμως ὅτι αὐτὸς ὁ καταμερισμὸς ἐνοοοῦσε τὴν ὑπεροχὴ τῆς γυναίκας, ἀφοῦ τὸ γεγονός π.χ. ὅτι ἡ γυναῖκα φρόντιζε γιὰ τὸ νοικοκυριὸ ἐνῶ ὁ ἄνδρας φρόντιζε γιὰ τὴν ἐξασφάλισις τῆς τροφῆς ὑπονοοῦσε τὴν ἐξουσία τῆς γυναίκας στὸ σπιτί. Ἀφ'οῦ τὸ ἄνδρας κατελήφθη ἀπὸ τὸ φόβο γιὰ τὸ ἄλλο φύλο καὶ εἶδε τὸν ἐξουσιαστικὸ ρόλο τῆς γυναίκας στὴν κοινωνία σάν ἐπιβλαβερτικό, ὀλοκληρῶνεται ἡ μετάβασις σὲ ἕναν κόσμο ἀνδρῶν μὲ δικούς του νόμους καὶ μυστικά, ὁ ὁποῖος ἔχει σκοπὸ νὰ δημιουργῆσι στίς γυναῖκες τὴν ἐντύπωση ὅτι οἱ «δουλιεῖς» τῶν ἀνδρῶν ἀποτελοῦν κάτι τὸ ἀποκλειστικό πού πρέπει νὰ ἰσχύει σάν ταμποῦ γιὰ τὶς γυναῖκες. Ἡ ἀποκλειστικότητά τους δικαιολογεῖ αὐτὸν τὸν κόσμο τῶν ἀνδρῶν μὲ τρεῖς μύθους: τὸ μῦθο τῆς ἀδύναμης γυναίκας, τὸ μῦθο τοῦ δυνατοῦ ἀνδρα καὶ τὸ μῦθο τοῦ κακοῦ καὶ ἐπικίνδυνου θηλυκοῦ.

ὁ ὑποβισαμὸς τῆς γυναίκας

Ὁ πρῶτος μῦθος βοηθεῖ τοὺς ἄνδρες νὰ μετατρέπουν τὰ συμπλέγματά τους κατωτερότητος σὲ συμπλέγματα ἀνωτερότητος. Ὁ δεῦτερος μῦθος, σὲ συνδιασμὸ μὲ τὸν πρῶτο, ἔχει σκοπὸ νὰ δικαιολογήσει τὴ σκληρότητα τοῦ ἀνδρικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐξιδανίκευση τῆς ἐπιθετικότητας γενικά καὶ τοῦ πολέμου εἰδικότερα, καθὼς ἐπίσης ὄλο τὸ σύνολο τῶν ἀναγκαιῶν σαδομαζωχιστικῶν σχέσεων ἐξαρτήσεως μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ τρίτος τέλος συνηρλατεῖ ἀπὸ τὸ φόβο τοῦ φύλου τῶν ἀνδρῶν μιά ἀρετὴ.

Ἐπειδὴ ἡ γυναῖκα ἐνσαρκώνει τὸ κακὸ στοιχεῖο, πρέπει ὁ ἄνδρας νὰ προφυλαχθεῖ ἀπὸ αὐτὴν, ὥστε νὰ μπορέσει νὰ παραμείνει ἐκεῖνον τὸ ὅποιο ὁ ἴδιος θεωρεῖ ὅτι εἶναι, δηλαδὴ τὸ ἀπολύτως καλὸ. Μὲ μιά διαφορετικὴ ἔκφραση ὁ ἄνδρας «καμουφλάρει» τὸ φόβο του μὲ τὶς ἐξῆς σκέψεις: «Δὲν φοβᾶμαι τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ εἶναι μοχθηρὴ, ἐπιδιώκει τὸ κακὸ, εἶναι ἰκανὴ γιὰ κάθε ἐγκλημα, ἕνα αἰμοβόρο ζῶο, ἕνας vampir, μιά μάγισσα, ἀχόρταγη στὶς ἐπιθυμίες της. Εἶναι τὸ ζοφερό καὶ τὸ ἐπικίνδυνον προσωποποίημα.

Ὁ Hoffmann R. Hays, στὸ βιβλίον του *Ὁ μῦθος τῆς γυναίκας, τὸ ἐπικίνδυνον φύλο*, συγκέντρωσε πλοῖσιον ἐθνολογικὸ, ψυχολογικὸ, ἱστορικὸ καὶ φιλολογικὸ ὕλικό πού τεκμηριώνει πλήρως τὴν ἄποψη ὅτι— ὅπως γράφει ὁ Helege Pross στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου αὐ-

του — πάντα πρόκειται για άμυντική στρατηγική των ανδρών, που επινοήθηκε για να προφυλάξει τους Γ-δους, άσχετως εάν κατ' αυτό τον τρόπο ανεβαίνουν οι γυναίκες στην εξέδρα της αλυσίας παρθενίας ή καταδικάζονται συγκαταλεγόμενες στη χορεία των πορνών. «Προφανώς, ο δυνατός δεν ένοιωθε αρκετά δυνατός για να αντιμετώπισει το άδυναμο χωρίς ιδιαίτερες προφυλάξεις». Με άλλα λόγια, ο Hays μās παρέχει την απόδειξη ότι ο δυνατός άνδρας υποβιβάζει την αδύναμη γυναίκα, διότι στην πραγματικότητα ο δυνατός είναι αδύναμος και αισθάνεται φόβο μπροστά στο άποφευκτό αδύναμο φύλο.

Η καταβαράθρωση της γυναίκας, που είναι στενά συνδεδεμένη με τους άργεγονους φόβους του ανδρικού κόσμου, καλλιεργήθηκε ιδιαίτερα από τους άνδρες που χαρακτηρίζονται σαν έξαπατημένοι, διότι δέν ήξεραν παρά μόνο λίγα ή τίποτα να κάνουν στη ζωή τους. Δέν είναι τυχαίο το γεγονός ότι δύο μεγάλοι άπαισιόδοξοι, ο πατέρας του δυτικού πεσσιμισμού, ο A. Schopenhauer, και ο O. Weininger, κατέβαλαν πολύ κόπο για να ταυτίσουν τα «θηλυκά» γενικά με το «κακό φύλο». Έτσι, ένα δοκίμιο του Schopenhauer που αναφέρεται στα «θηλυκά» περιλαμβάνει όλες τις προκαταλήψεις έναντι των γυναικών, τις όποιες ό κόσμος των ανδρών έδημιούργησε, και μάλιστα κατά τέτοιο τρόπο παρουσιασμένες, ώστε να διακρίνονται άμέσως τα σεξουαλικά αίσθηματα κατωτερότητας, ό άρρωστημένος πεσσιμισμός του Schopenhauer σε ατιώδη συνάφεια με τό μισογυνισμό του.

Κατά τον ίδιο τρόπο σκεφτόταν για τα «θηλυκά» και ό Otto Weininger, ό όποιος έδωσε τέρμα την ζωή του στην ηλικία των 23 χρόνων. Έγραψε ένα από τά χειρότερα και ξευτελιστικότερα για τη γυναίκα βιβλίο, του όποιου ή σημασία για την εξάπλωση των προκαταλήψεων έναντι των γυναικών καταδεικνύεται τόσο από τό περιεχόμενό του όσο και από τό πραγματικό γεγονός ότι αυτό τό όγκώδες βιβλίο των 600 σελίδων *Φύλο και Χαρακτήρας*, καθ' όλη τή διάρκεια της εικοσαετίας, εμφανίζοταν τουλάχιστον κάθε χρόνο και σε νέα έκδοση. Ό Weininger υποστήριξε την υπόθεση ότι τό αξίωμα «M» (άνδρισμός) υποδήλωνε πνεύμα και θέληση, ενώ τό αξίωμα «W» (θηλυκότητα) μιά άμβλεια εξάρτηση από τή φύση. Αυτό τό βιβλίο που έχει τον υπότιτλο «Μιά βασική έρευνα» δέν είναι τίποτε άλλο από τή βασική όμολογία ενός άνδρα, ό όποιος, μέσω των frustrations και της όριστικής υποχώρησής του πρό της ζωής, άποκαλύπτει, με τίς υποθέσεις του γύρω από τό αξίωμα «M», την αυτοεξαπάτησή του.

ή εξίσωση των ανθρώπινων δικαιωμάτων με τά ανδρικά δικαιώματα

Συνοψίζοντας, μπορούμε να συμπεράνουμε άπό όσα έκθέσαμε έως τώρα ότι οι ανδρικές άδυναμίες, τά

συμπλέγματα κατωτερότητας των ανδρών και ό φόβος του φύλου, δηλαδή ό φόβος τους πρό των γυναικών, προκάλεσαν την πόλωση των φύλων, ή όποια περαιτέρω έδραιώθηκε με την κατάρρευση του μητριαρχικού δικαίου, τή διαμόρφωση της πατριαρχικής οίκογενειας και τήν τροποποίηση του καταμερισμού της εργασίας, τήν όποια υπαγορεύουν αυτά τά φαινόμενα.

Αυτή ή εξέλιξη έδωσε τελικά στους άνδρες τήν ευκαιρία να έξανδραποδίσουν (versklaven) τή γυναίκα και να τή μεταβάλουν σε άντικείμενο ευχαρίστησης και έργαλειο άνατροφής των παιδιών. Έτσι, εξαφανίζεται ή άρχική ισότητα των δύο φύλων, και ή διαφορετική αξιολόγηση τους γίνεται δεκτή σαν φυσιολογική, άφου άπορρέει ουσιαστικά από τήν ιδιαίτερη φύση της γυναίκας. Οι άνδρες «κατασκεύασαν» έναν καθαρά ανδρικό κόσμο, που ή οικονομική και κοινωνική του δομή τους δίνει τή δυνατότητα να έξουσιάζουν τίς γυναίκες. Η άπόρριψη της γυναίκας συνδεύεται ταυτοχρόνως και από τον υποβιβασμό του γυναικείου φύλου, τό όποιο, στα πλαίσια ενός κόσμου που είναι καθαρά ανδρικός, άνηκει στα άντικείμενα που χρησιμοποιεί ό άνδρας για να ίκανοποιεί τίς άνάγκες του.

Ό πραγματοποιούμενος διωξ από τον κόσμο των ανδρών υποβιβασμός της γυναίκας πλήττει πάλι τον άνδρα, πράγμα που ουσιαστικά περικλείει τον υποβιβασμό του ανθρώπου. Με άλλα λόγια, ό υποβιβασμός του ανθρώπου άρχίζει με τον υποβιβασμό της γυναίκας. Αυτή ή θέση επιβεβαιώνεται κατά τον καλύτερο τρόπο στη σημερινή κοινωνία να δέν ξεπεσμό της γυναίκας σε «κράχτη» της διαφήμισης.

Οι διαφημίσεις με τή γυνή ή ήμίγυμη γυναίκα που καπνίζει μιά όρισμένη μάρκα τσιγάρων, που πίνει ένα όρισμένο είδος ποτού ή που είναι ξαπλωμένη στό ψυγείο ενός αυτοκινήτου, εκμεταλλεύονται τίς ύπαρκτες σεξουαλικές άνάγκες του ανδρικού κόσμου, καθότι συγχρόνως ύποβοηθοϋν στην «άπανθρωποποίηση», δηλαδή στην άποκτηνοποίηση αυτών των άναγκών. Ό σκοπός όμως της ύπάρξεως αυτών του τύπου της γυναίκας είναι ή άνακούφιση από τον τρόπο της κατανάλωσης, δηλαδή ή ύποβολή των ανδρών στις πιέσεις αυτού του τρόμου. Ό άνδρας που βλέπει αυτή τή γυναίκα επιτρέπεται να επιθυμήσει τή γυναίκα μόνο σε συνδυασμό με μιά όρισμένη μάρκα τσιγάρων ή ποτών ή αυτοκινήτων. Έγώ τή έννοια μάλιστα ότι ένας άνδρας, που μπορεί να προσφέρει στον έαυτο του όρισμένα βιομηχανικά προϊόντα, μπορεί, με βάση αυτή τήν επιτυχία, να άποκτήσει όλες τίς γυναίκες, οι όποιες, όπως ύποδηλούν οι προκαταλήψεις της κοινωνίας μας, είναι τόσο «επικίνδυνες» και «κακές», προκύπτει ότι τότε μόνο μπορεί να τίς άποκτήσει, εάν πληρώσει τό σχετικό αντίτιμο. Άν και ή «χριστιανική Δύση» έζησε και ζει πολλά κινήματα χειραφέτησης, και μεταξύ αυτών τό γυναικείο κίνημα, όλα αυτά άνήκουν στην καθημερινότητα, πράγμα που συνδέεται στενά με τό γεγονός ότι οι άνδρες άντιλαμβάνονται σαν ανθρώ-

πινα δικαιώματα τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρα. Γι' αὐτό ἐπεκράτησε στή «χριστιανική Δύση» ἕνας δευτερευόν πατριαρχισμός πού διαφέρει ἀπό τὸν ἀρχαῖο πατριαρχισμό κατὰ τὸ ὅτι ὁ πρῶτος – ὅπως παρατηρεῖ σωστά ὁ Rene Koenig – δέν ἀποτελεῖ, σάν ἰδεολογία τοῦ δευτέρου, ἕνα συγκεκριμένο σύστημα διαμόρφωσης τῆς οἰκογένειας, ἀλλὰ ἕνα ἰδιαίτερα περιπλεγμένο πολιτιστικό σύστημα πιέσεων πού προϋποθέτει ὅτι ὁ κυριαρχικός ρόλος τοῦ ἀνδρα στήν κοινωνία καί ἡ ὑποταγή τῆς γυναίκα στήν ἐξουσία του εἶναι λειτουργίες φυσιολογικές.

Ἐπίσης οἱ ἄνδρες, πού χρησιμοποίησαν τὴν ἐπιρροή τους στό θέμα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καί θέλησαν νά χειραφετήσουν τοὺς ὁμοφύλους τους, ταύτισαν τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα μέ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνδρα καί ἐννοοῦσαν σάν χειραφέτηση τοῦ ἀνθρώπου μόνο τὴ χειραφέτηση τοῦ ἀνδρα.

Σάν ιδεώδη ὑποστηρικτὴ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὑπὸ τὴν ἐννοια τῶν ἀνδρικών δικαιωμάτων, θά θεωρήσουμε ἐδῶ τὸν πατέρα τοῦ ἀτομικισμοῦ, Jean Jacques Rousseau.

Τίς ἀντιλήψεις του γιά τὴ γυναίκα καί τὸ ρόλο της στήν κοινωνία τίς βρίσκουμε στό 5^ο βιβλίο τοῦ διαπαιδαγωγικοῦ μυθιστορήματος *Emile* καί δέν μᾶς ἀφήνουν καμιά ἀμφιβολία ὅτι, σύμφωνα μέ τὸν J.J. Rousseau, τὸ θηλυκὸ φύλο, πού ἐνσαρκώνεται στό πρόσωπο τῆς Sophie, εἶναι προορισμένο γιά νὰ ἀρέσει τὸν ἀνδρα καί νὰ τὸν ὑπηρετεῖ. Διότι: «ἡ Sophie πρέπει νὰ εἶναι γυναίκα, ὅπως ἀκριβῶς ὁ Emile εἶναι ἄνδρας, δηλαδή πρέπει νὰ τῆς ἀνήκουν ὅσα ἀναλογοῦν στή σύσταση τοῦ εἶδους καί τοῦ φύλου της γιὰ νὰ μπορέσει νὰ 'πληρώσει' τὴ θέση της στήν ψυχική καί πνευματικὴ τάξη».

Ὅταν ὁμοίως οἱ ἄνδρες, ὅπως ὁ J.J. Rousseau, διακηρῶσουν καί ἀντιλαμβάνονται τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα μόνον σάν ἀνδρικά δικαιώματα, δέν εἶναι ἀπορίας ἄξιον ὅτι ἄνδρες σάν τὸν F. Nietzsche, ὁ ὁποῖος ἐκτιμᾷ τὴ δύναμη τοῦ ἰσχυρότερου καί ἀντιπαρθέτει στή χριστιανικὴ ἠθική «μιά ἠθική κυρίων», ἀισθάνονται γιά τὸ «ἀδύνατο φύλο» μόνο περιφρόνηση πού κορυφώνεται στή φράση: «Πηγαίνει στις γυναῖκες; Μὴν ξεχάσεις τὸ μαστίγιον». Τὸ πὼς ἐμφανίζεται ἡ «καθαρὴ ἠθική κυρίων» τὸ ἔδειξαν σὲ τελικὴ ἀνάλυση οἱ Γερμανοὶ κατὰ τὴν κυριαρχία τοῦ ἔθnikoσσιαλισμοῦ πού, μεταξὺ ἄλλων, ἦταν ἕνα ἄνευ ἐτέρου ἀνδρικό κίνημα.

ἡ μεταφυσικὴ νομοποίηση τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ τῆς γυναίκα

Τόσο ἡ ἐξίσωση τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων μέ τὰ δικαιώματα τῶν ἀνδρῶν, ὅσο καί ἡ πόλωση τῶν φύλων ἐπεκράτησαν τελειῶς ἀκριβῶς γι' αὐτὸν τὸ λόγο, ὅτι νομομοποιήθηκαν μεταφυσικά ἀπὸ τίς μεγάλες θρησκείες.

Βεβαίως, οἱ πατριαρχικές ἀρχές τῶν συγχρόνων παγκοσμίων θρησκειῶν δέν ἀνταποκρίνονται στό πνεῦμα τους, διότι ἀποτελοῦν χρονικά ὑποχρεωτικές μορφές τῶν ἐποχῶν κατὰ τίς ὁποῖες θεμελιώθηκαν. Αὐτὸ ὁμοίως δέν ἀλλάζει τίποτα στό γεγονός ὅτι αὐτές οἱ θρησκείες εἶναι καθαρά ἀνδρικές θρησκείες καί στό ὅτι πολὺ συχνά πολεμήθηκε στό ὄνομα τῆς θρησκείας ἡ χειραφέτηση τῆς γυναίκα, διότι μιά ἄρση τῆς πόλωσης τῶν φύλων θά σήμαινε ἀπαλλοτριώση τῆς θρησκείας.

Αὐτὸ τὸ φαινόμενο συναντᾶται ἰδιαίτερα στίς ἀραβικές χῶρες, ὅπου οἱ Μουσουλμάνοι ρυθμίζουν τὴ συμπεριφορὰ τους πρὸς τίς γυναῖκες, ἀκόμη καί σήμερα, μέ βάση τίς διαταγές τοῦ Κορανίου, ὅπου μεταξὺ ἄλλων ἀναφέρεται: «Οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ προτιμῶνται τῶν γυναικῶν, διότι κι ὁ Ἄλλὰχ ἐπροίκισε τοὺς μέν πρὸ τῶν δέ μέ προτερήματα» (Sure 43). Πιὸ σαφῆς εἶναι τὸ ἱερὸ βιβλίο τῶν Μουσουλμάνων, στό σημεῖο πού ἐνθαρρύνει τοὺς ἄνδρες: «Οἱ γυναῖκες εἶναι ὁ ἄργος σας, πηγαίνετε στὸν ἀγρὸ σας, ὅπως καί ὅποτε θέλετε» (Sure 2,224).

Ἡ ἱερατικὴ ὑπηρεσία τῆς γυναίκα, πού ἀπὸ πολὺ παλιές ἐποχές ἀποτελοῦσε ἕνα σημαντικό στοιχεῖο στή ζωὴ πολλῶν θρησκειῶν, δέν ῥῆκε θέση στίς μεγάλες θρησκείες. Αὐτὸ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὴν ἀποψη ὅτι ἡ γυναίκα εἶναι ἕνα ὄν μέ ἰδιαίτερες ὑπερφυσικές ιδιότητες, πράγμα πού προσέφερε δύο δυνατότητες, εἴτε τὴν ἐξιδανίκευση καί θεοποίηση τῆς γυναίκα, εἴτε τὴν καταβάρθρωσή της. Καί τὰ δύο μποροῦν νὰ βεβαιωθοῦν σάν πραγματικότητα στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας καί τῶν θρησκειῶν.

Ὅσο περισσότερο ὁμοίως ὁ κόσμος τῶν ἀνδρῶν ἀπομονώνταν ἀπὸ τὸν κόσμο τῶν γυναικῶν λόγω τοῦ φόβου του γιά τὸ ἄλλο φύλο καί ὅσο περισσότερο οἱ ἄνδρες μεγάλωναν τίς ἀπαιτήσεις τους γιά ἀπόλυτη κυριαρχία σ' ὅλον τὸν κόσμο, τόσο γρηγορότερα ἄρχισαν νὰ ἐξαφανίζονται οἱ θεές καί ἱέρειες καί νὰ ἀπομακρύνεται ἡ γυναίκα ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ ἱεροῦ καί ἀπὸ τὸ ναὸ. Παρ' ὅλα αὐτὰ, ἐνῶ στίς περισσότερες μὴ χριστιανικές θρησκείες μόνον ὁ φόβος μορεῖ νὰ διαταράξει τίς σχέσεις τῶν δύο φύλων, στή λεγόμενη χριστιανικὴ Δύση ἐμφανίζονται κοντὰ στό φόβο καί συναισθητά ἐνοχῆς καί ἡ ἐννοια τῆς ἁμαρτίας πού ἐπιδεινώνουν περισσότερο τὴ διαταραγμένη σχέση μεταξὺ γυναίκα καί ἀνδρα. Ἐνῶ, λοιπὸν, στοὺς πολιτισμούς καί τίς κοινωνικές μορφές πού δέν γνωρίζουν τὸ χριστιανισμό, μόνον ὁ φόβος διαχωρίζει τὸν ἀνδρα ἀπὸ τὴ γυναίκα, στή χριστιανικὴ Δύση διαχωρίζονται τὰ φύλα τόσο ἀπὸ τὸ φόβο ὅσο καί ἀπὸ τὸν υποβιβασμὸ τῆς γυναίκα σάν φορεὰ τῆς ἁμαρτίας: ἐδῶ ἐντοπίζεται γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο καί τὸ βασικότερο σημεῖο τῆς πώλωσης τῶν φύλων. Ἐνῶ ὁ ἀνδρας ἐμφανίζεται νὰ ἐκπροσωπεῖ τὸ πνευματικὸ καί καλὸ, ἡ γυναίκα ἐνσαρκώνει τὸ κακὸ στοιχεῖο. Ἀνατολὴ καί Δύση διαφέρουν ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ σημεῖο λίγο. Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀνατολικῆς καί δυτικῆς κα-

τευθύνσεως είναι επ' αυτού σύμφωνοι, ότι η γυναίκα είναι επικίνδυνη.

Στήν προκειμένη περίπτωση όμως θά ήταν ο Χριστιανισμός, άν τόν βλέπαμε ιδεαλιστικά, ίσως ή μοναδική θρησκεία, ή όποία θά μπορούσε νά άρει τήν πόλωση τών φύλων όριστικά. Έάν οί φορείς καί δημιουργοί τού θεσμοποιημένου Χριστιανισμού έπαιρναν στά σοβαρά τή διδασκαλία τού Ίησού Χριστού, θά είχε εξαφανισθεί, πρό καιρού τουλάχιστον, από τό όνομαζόμενο χριστιανικό τμήμα τού κόσμου, ή κυριαρχία τών άνδρων καί ό υποβιβασμός τών ανθρώπων πού συνδέεται μ' αυτή, διότι ή σωτηρία πού υπόσχετα ό Ίησούς προϋποθέτει τή συμφιλίωση. Τή συμφιλίωση τού ανθρώπου μέ τό Θεό, μέ τόν έαυτό του, μέ τή φύση του καί μέ τό κοινωνικό καί ειδικό περιβάλλον του.

Αυτό περιλαμβάνει τήν άρση κάθε είδους σκέψης ή πράξης πού προκύπτει από τή διάσταση φίλος-έχθρός, καθώς καί τήν υπερκέρταση όλων τών αντιθέσεων, περιλαμβανομένων καί τών αντίθεσεων πού προκύπτουν από τήν πόλωση τών φύλων. Μιά κοινωνία πού άξίζει νά χαρακτηριστεί χριστιανική, μπορεί νά είναι μόνο μία κοινωνία άδελφών.

Η διαπίστωσή μας ότι οί πατριαρχικές άρχές τών συγχρόνων κοσμικών θρησκειών δέν ανταποκρίνονται στό πνεύμα τους, διότι άποτελούν χρονικά άναγκαστικές μορφές τής έποχής προελεύσεώς τους, ισχύει καί γιά τό Χριστιανισμό.

Η άπαιτία τού Ίησού γιά έξίσωση, καθώς έπίσης καί τό προσωπικό του παράδειγμα, τό παράδειγμα ένόσ άνδρός, ό όποίος σκεπτόταν καί έπρατε έλεύθερος από τό φόβο τού φύλου, εξαιμειώθηκε στή σύγκριση μέ τό έχθρικό γιά τίς γυναίκες περιβάλλον του. Ό Άπόστολος Παύλος παλεύει μεταξύ τής διδασκαλίας τού Χριστού καί τών άπαιτήσεων τού καιρού του. Έτσι δέχεται ότι δέν υπάρχει πλέον άνδρας καί γυναίκα, διότι όλοι οί άνθρωποι είναι «εις έν Ίησού Χριστώ» (πρός Γαλάτας 3,28). Σάν προϊόν όμως τού πνεύματος τής έποχής του άσπάζεται παρ' όλα αυτά συγχρόνως τόν «πατριαρχισμό», μία καί άναγνωρίζει τόν άνδρα σάν τόν κύριο τού θηλυκού (πρός Κορινθίους Α',11,3), διότι ό άνδρας είναι ή εικόνα καί όμοίωση τού Θεού, ή γυναίκα όμως είναι «ή όμοίωση τού άνδρα» (πρός Κορινθίους Α',11,7).

Έτσι, άρχίζει μέ τόν Παύλο ή *μεταφυσική νομοποίηση τού υποβιβασμού τής γυναίκας*, διότι παρ'όσο τή θεολογική κάλυψη γιά τόν υποβιβασμό τής γυναίκας υπό τόν άνδρα στήν έκκλησία καί στό κοινωνικό σύστημα πού διαμορφώθηκε καί έλέγχθηκε άργότερα από τίς έκκλησίες, καί τού όποιου ή έλέω θεού τάξη ήταν μία πυραμιδοειδής πατριαρχική τάξη. Ύψηλότερα έπιπέδεται νά βρίσκονται μόνον άνδρες, ένώ οί γυναίκες άνήκουν στά θύματα αυτής τής τάξης. Η θεολογία καί ή έκκλησία, όχι μόνον οικειοποιήθηκαν τήν κατασκευασμένη από τόν Παύλο υποβιβαστική γιά τίς γυναίκες παράδοση τού καιρού του, αλλά οί-

κοδόμησαν πάνω σ' αυτήν μία χριστιανική διδασκαλία, ή όποία, έμφορούμενη από μισογυνισμό, όλοκληρώσε τήν καταβαρύρωση τής γυναίκας.

Τό από τούς Γερμανούς Δομινικανούς Jacob Sprenger καί Heinrich Justitoris συγγραφέν φρικτό βιβλίο τής παγκόσμιας λογοτεχνίας *Τό σφυρί τών μαγισσών*, πού κυκλοφόρησε στήν Κολωνία τό έτος 1486, παρέχει τίς καλύτερες αποδείξεις γ' αυτήν τήν όλοκληρώση. Ακόμη καί ή μεταρρύθμιση πολύ λίγα μόρσε ν' αλλάξει ως προς τή μισογυνική άποψη τής χριστιανικής Δύσης, διότι ό ίδιος ό μεταρρυθμιστής Μαρτίνος Λούθηρος πίστευε ότι τό «θηλυκό» είναι ένα αδύναμο όχοιτο καί έργαλειό(!).

ή δύναμη τού λεγομένου άσθενούς φύλου

Δέν υπάρχει τίποτε άλλο στόν κόσμο πού νά μπορεί νά προκαλέσει τόσο πολλή άνασφάλεια στόν άνδρα όσο ή γυναίκα. Βέβαια ό άνδρας, στήν προσπάθειά του νά αλλάξει προς τό συμφέρον τών τίς σχέσεις έξαρτήσεως τών φύλων, κατάφερε νά «κατασκευάσει» έναν κόσμο άνδρων, στόν όποίο οί άνδρες ανατράφηκαν μέ τήν πεποίθηση ότι άποτελούν κάτι τό ιδιαίτερο, όηλαδή τό καλύτερο τμήμα τής ανθρωπότητας. Οί ίδιοι οί άνδρες όμως ζούν κάθε φορά τό γεγονός ότι είναι τελείως έξαρτημένοι από τό άσθενές φύλο. Δίκαυα χαρακτηριστικά ό Herb Goldberg τή γυναίκα σάν τήν πηγή τής ενέργειας τού άνδρα. Ήδη από τή γέννηση, ό άνδρας είναι έξαρτημένος από τή γυναίκα, σάν έμβρυο είναι έξαρτημένος από τόν πλακούντα, μετά τή γέννηση είναι έξαρτημένος από τό στήθος καί γιά όλη του τήν παιδική ήλικία παραμένει έξαρτημένος από τή μητέρα του σάν τό αρχικό πρόσωπο τού περιβάλλοντός του. Είναι εκείνη πού τόν κρατά, τόν ζυγίζει, τόν καθαρίζει, τόν ντυνει, πού φροντίζει νά νοιώθει ευτυχισμένος. Τού βάζει φραγματός, τόν ένδυναμώνει μέ έπαίνους καί τόν «παιδεύει μέ τήν τιμωρία».

Δέν είναι σύμπτωση ότι άκριβώς ό άνδρες, πού διέδωσαν τό μισογυνισμό καί πού προσπάθησαν νά πείσουν τούς έαυτούς τους ότι ή γυναίκα πράγματι πιστεύει στό «αίτιο άρσενικό», ήταν ιδιαίτερα έξαρτημένοι από τό άλλο φύλο.

Σάν ένδιαφέρον παράδειγμα έχουμε έδώ νά παρουσιάσουμε τόν Fr. Nietzsche καί τή ζωή του. Ό Nietzsche, πού ό πατέρας του πέθανε στά 36 του χρόνια, περιβαλλόταν στό σπίτι του σχεδόν άποκλειστικά από γυναίκες πού ήθελαν νά τόν κάμουν έναν καλό, έπιμελη καί θεοφοβούμενο νεαρό, πράγμα πού ήταν άλλωστε στά πρώτα του χρόνια. Ζούσε μέσα στις μικροαστικές συνήθειες ένός σπιτιού ιερέως, πού άποτελείτο έκτός από τή μητέρα του καί τίς άδελφές του, από ένα μίγμα από θείες, καφέ, σοκολάτα, πολλά γλυκά καί άνεση. Είναι σίγουρο ότι ό Nietzsche, ό όποίος, μέ τίς έκφράσεις του έναντίον τών γυναικών, θέλει νά έκδη-

λόσει τὸ μίσος καὶ τὴν περιφρόνησίν του γιὰ τὸ ἄλλο φύλο, δὲν μπόρεσε νὰ ἐλευθερωθεῖ ποτέ ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν γυναικῶν. Αὐτὸ ἰσχύει κατ' ἄρχὴν στὴ σχέση του μετ' τὴ μητέρα του, ποὺ ἐβλεπε τὸ γιού της σάν τὸ κέντρο καὶ τὴν ὑπερφάνεια τῆς ζωῆς της. Ἄλλὰ καὶ ἀπέναντι σὲ ἄλλες γυναικὲς αἰσθάνεται ὁ Nietzsche ὑποδέεστερος καὶ ὁμολογεῖ τὴν ἐξάρτησή του ἀπὸ αὐτές. Ἔτσι π.χ. σ' ἓνα γράμμα του στὴν Κυρία Luise Ott γράφει: «Σκοτείνισαε γύρω μου δὲν φύγατε ἀπὸ τὸ Bayreuth, ἦταν σάν κάποιος νὰ μὴ πῆρε τὸ φῶς». Ἐάν τέλος σκεφθεῖ κανεὶς τὴν σχεδὸν παιδικὴ τρυφερότητα τοῦ Nietzsche, ποὺ ἀναπτύσσεται κατὰ τὴ σύντομη φιλία του μετ' τὴ δεσποινίδα Lou von Salome, εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀναγνωρίσει σ' αὐτὸν τὸν ἄνδρα τὸ συντάκτη τῆς φράσης: «Πηγαίνεις στὶς γυναῖκες; Μὴ ξεχάσεις τὸ μαστίγιον».

Ἡ ἐξάρτηση τοῦ ἄνδρα ἀπὸ τὴ γυναῖκα φαίνεται τέλος πολὺ καθαρά στὰ πλαίσια μιᾶς βιομηχανικῆς κοινωνίας, ἢ ὁποῖα, ἐπειδὴ εἶναι μιὰ «κοινωνία ἀπόδοσης», ἀποκαλύπτει συνεχῶς τὰ δρια ἀπόδοσης τοῦ ἄνδρα, ὥστε οἱ ἄνδρες νὰ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς ὑποχρεωμένους νὰ δέχονται τὴν ἐπαγγελματιὰ γυναῖκα σάν ἀναγκαῖότητα. Ἔτσι, στὴ Γερμανία ἀπασχολεῖται τὸ 46% τῶν γυναικῶν, ποὺ εἶναι σὲ ἡλικία ἀπασχολήσεως.

Παρά τὸ γεγονὸς ὅμως διὰ τὴν ἐπαγγελματιὰς γυναῖκα ἔχει γίνε ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ὑπαρξὴ κάθε βιομηχανικῆς κοινωνίας, βλάπτει ὅλο καὶ περισσότερο στὸ ἐπάγγελμα καὶ στὸν κόσμον τῆς ἐργασίας λόγω τῆς πολώσεως τῶν φύλων. Σαφῆ παραδείγματα ἀποτελοῦν: ἡ κατά μέσον ὄρον χαμηλότερη ἀμοιβή, ὁ πάντοτε χαμηλὸς ἀριθμὸς τῶν γυναικείων προϊσταμένων δυνάμεων, ἡ συγκέντρωση τῶν γυναικῶν σὲ συγκριτικὰ λίγα ἐπαγγέλματα καὶ οἰκονομικοὺς τομεῖς καὶ ὁ ὑψηλότερος βαθμὸς ἀνεργίας, ποὺ παρατηρεῖται στὴν ἐποχὴ μας.

γυναικοποίηση ἢ ἀνδροποίηση τῆς κοινωνίας;

Παρ' ὅλο πού οἱ ἀπαισιόδοξοι τοῦ πολιτισμοῦ μας, κάθε κατευθύνσεως, προσπαθοῦν νὰ παρουσιάσουν τὴν ἐποχὴ καὶ τὴν κοινωνία μας σάν κακὴ καὶ παρρηκμισμένη, εἶναι γεγονὸς διὰ καὶ ἡ σημερινὴ ἐποχὴ καὶ κοινωνία εἶναι τοῦλάχιστον τόσο καλὴ καὶ (ἢ) τόσο κακὴ ὅσο καὶ οἱ ὀνομαζόμενες παλιὲς καλὲς ἐποχές.

Ἐκεῖνο πού διακρίνει τὴν ἐποχὴ μας ἀπὸ τοὺς παλιούς καλοὺς καιροὺς εἶναι μιὰ γεμάτη ἐλπίδα ἀπομυθοποίηση τῶν ἀξιών, πού τὴ χρωστοῦμε στὴν ἐκ νέου ἀνάκαυψη τῶν μεγαλοφυῶν χριστιανικῶν ἀξιών. Στὴ θέση τῶν ἀξιών, ὅπως βασιλείας χρόνος, διαταγὴ ὑπακοῆς, ὀπηρετεῖν, τιμᾶν, τιμωρεῖν, κτλ., ποὺ ἔκριναν τὴν πυραμιδοειδῆ πατριαρχικὴ τᾶξή του μεσαίων, ἐπικρατοῦν, ἀργὰ ἀλλὰ σταθερὰ, νέες ἀξίες, ὅπως ἰσότητα, ἀδελφότητα, ἐλευθερία, δικαιοσύνη, κτλ., πού δυσχε-

ραίνουν τὴν κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὸν ἄνθρωπο καί, μαζί μ' αὐτὴν, τὴν κυριαρχία τοῦ ἄνδρα πάνω στὴ γυναῖκα.

Αὐτές οἱ νέες ἀξίες εἶναι, μεταξὺ ἄλλων, ἡ αἰτία καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ πραγματικοῦ γεγονότος, διὰ ἀκριβῶς «σ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴ» ὑπάρχουν ἄνδρες ποὺ ἀσκοῦν αὐτοκριτικῆ, πού δὲν θεωροῦν πλέον τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς σάν τὸ μέτρο τῶν πραγμάτων. Διαβλέπουν τὸ μῦθο τοῦ δυνατοῦ ἄνδρα πού προορισμὸς ἔχει νὰ εἶναι ἓνας αἰώνιος πατέρας, προστάτης, ὑπεράνθρωπος καὶ κυρίαρχος, καὶ ἀρνούνται νὰ ὑφίστανται τίς πιέσεις πού προέρχονται ἀπ' αὐτὸν τὸ μῦθο. Κυρίως, αὐτοὶ οἱ ἄνδρες ἀπορρίπτουν τοὺς προκαθορισμένους στερεότυπους ὁρισμοὺς τῶν ρόλων, ὥστε, μετ' τὴν πεποίθησιν διὰ τὸ βιολογικὸ φύλο εἶναι ἓνα πεπρωμένο, θέλον κυρίως νὰ εἶναι ἄνθρωποι καὶ ὄχι ἄνδρες. Οἱ προσάθειες αὐτῶν τῶν ἀνδρῶν νὰ εἶναι κυρίως ἄνθρωποι ἐρμηνεύονται, παρ' ὅλα αὐτὰ, ἀπὸ τοὺς φορεῖς καὶ υποστηρικτὲς τοῦ πατριαρχισμοῦ σάν σημεῖο τοῦ γεγονότος διὰ τὴν σύγχρονη κοινωνία ζοῦμε μιὰ σύγχισιν πὸν παιχνιδί τῶν ρόλων τῶν φύλων. Γι' αὐτὸ οἱ υποστηρικτὲς τοῦ πατριαρχισμοῦ δὲν ντρέπονται νὰ χαρακτηρίσουν τὴ σημερινὴ κοινωνία σάν θηλυπρεπὴ κοινωνία. Σχετικὰ μ' αὐτὸ θὰ εἶχαμε νὰ ποῦμε:

Πρῶτον: Ὁ χαρακτήρισμός τῆς κοινωνίας μας σάν θηλυπρεποῦς κοινωνίας πρέπει νὰ θεωρηθεῖ σάν τὸ σύνολο ὄλων τῶν προκαταλήψεων ποὺ «κατασκευάσαν» οἱ ἄνδρες γιὰ τίς γυναῖκες.

Δεύτερον: Πίσω ἀπ' αὐτὸν τὸν χαρακτήρισμό κρύβεται ὁ φόβος καὶ ἡ ἀνασφάλεια τῶν ἄνδρα μπροστὰ σὲ μιὰ σύγχισιν πὸν παιχνιδί τῶν ρόλων τῶν φύλων, πού μπορεῖ νὰ ἀποφευχθεῖ καὶ πού καθημερινὰ θέτει σὲ ἀμφισβήτηση τὴ συνεχῶς ἐγκωμιαζόμενη ἀνδροπρεπεία του. Μὲ ἄλλα λόγια, πίσω ἀπὸ τὸν χαρακτήρισμό αὐτὸν κρύβεται ἡ σκέψη τῶν ἀνδρῶν διὰ ἔάν παρ' ὅλα αὐτὰ οἱ κόρες τῆς Εὔρας ἔμειναν σὸν στίπτι, ὁ Ἄδὰμ θὰ ἦταν ἀκόμη σήμερα ἓνας ἄνδρας.

Τρίτον: Ὁ χαρακτήρισμός τῆς σημερινῆς κοινωνίας σάν θηλυπρεποῦς ἔχει ὡς προϋπόθεσιν μιὰ λανθασμένη ἐρμηνεία τῆς χειραφέτησης τῆς γυναίκας. Χειραφέτηση σημαίνει ἀπελευθέρωση ἀπὸ μιὰ κατάσταση ἐξαρτήσεως, περιορισμοῦ καὶ πίεσης. Γι' αὐτὸ, χειραφέτηση καὶ ἐξίσωση τῆς γυναίκας μὲ τὸν ἄνδρα δὲν σημαίνει διὰ οἱ γυναῖκες πρέπει νὰ γίνουν καὶ νὰ ζοῦν σάν τοὺς ἄνδρες. Τὸ διὰ οἱ γυναῖκες π.χ. πρέπει νὰ μποροῦν καὶ ἐπιτρέπεται νὰ παίξουν ποδόσφαιρο, ὅπως οἱ ἄνδρες, τὸ διὰ οἱ γυναῖκες μποροῦν νὰ ἐπιδίδονται σὲ ἀεροπρατείες, ὅπως οἱ ἄνδρες, ἢ τὸ διὰ οἱ γυναῖκες μποροῦν καὶ πρέπει νὰ σκοτώνουν, ὅπως οἱ ἄνδρες, κτλ., δὲν εἶναι ἀποδείξεις τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς γυναίκας ἀπὸ ὅλες τίς πιέσεις. Εἶναι ἐνδείξεις διὰ ἡ γυναῖκα υποβάλλεται σὲ νέες πιέσεις καὶ διὰ εἶναι τελείως προσαρμοσμένη στὸν κόσμον τῶν ἀνδρῶν καὶ τὴν «σχῆμα» του.

Χειραφέτηση καὶ ἰσότητα τῆς γυναίκας σημαίνει διὰ ἡ γυναῖκα ἔχει ἐπὶ τέλους στὴν κοινωνία τίς ἴδιες ἐδ-

καιρίες για την άβιαστη εξέλιξη της προσωπικότητάς της, όπως οι άνδρες. Αυτό όμως προϋποθέτει τη χειραφέτηση του άνδρα ή αλλιώς την απελευθέρωσή του από τις πιέσεις που προκύπτουν από την πόλωση των φύλων και τις επενέργειές της. Με άλλα λόγια, η χειραφέτηση της γυναίκας προϋποθέτει μία συνεχή χειραφέτηση του άνδρα, που είναι δυνατή μόνο στα πλαίσια μιάς άπανδροποιημένης κοινωνίας.

Τέταρτον: 'Υπ' αυτό τό πρίσμα, ο χαρακτηρισμός της σύγχρονης κοινωνίας σάν θηλυπρεπούς κοινωνίας σημαίνει, κατά τρόπο άρνητικό, κάτι θετικό· συγκεκριμένα, μία διαδικασία «άποαρσενικοποίησης» που είναι ισοδύναμη με μία διαδικασία έξανθρωπισμού. Αυτό συμβαίνει διότι τό υπάρχον κοινωνιολογικό, εθνολογικό, ανθρωπολογικό και ιστορικό όλικό, που άποσαφηνίζει τις αιτίες και τις δυνάμεις της πόλωσης των φύλων, μάς επιτρέπει νά άποδείξουμε άκόμη μία σπουδαία θέση, διτ δηλαδή όσο περισσότερο άπομακρύνει και άπομονώνει μία κοινωνία τις γυναίκες άπό τους τομείς ζωής της, τόσο περισσότερο εξελίσσεται σέ άμιγη άνδρική κοινωνία, τόσο περισσότερο κυριαρχείται αυτή ή κοινωνία άπό σκληρότητα, καταστροφή και άπανθρωπία.

Όποιος, τέλος, παίρνει στά σοβαρά τό χριστιανικό σύστημα αξιών, και πιστεύει διτ αυτό τό σύστημα έξυπηρετεί τόν έξανθρωπισμό του ανθρώπου, πρέπει νά άναγνωρίσει διτ αυτό τό σύστημα άποτελείται άπό άξίες, όπως άγάπη, χαρά, ειρήνη, ύπομονή, φιλία και κάθε είδους καλωσύνη, δικαιοσύνη, άλήθεια και έλευθερία.

Αυτές οι άξίες όμως έλάχιστα μπορούν νά σταθούν στά πλαίσια μιάς άμιγούς άνδρικής κοινωνίας, που τό σύστημα των αξιών της ύπηρετεί τους άνδρες, με άποτέλεσμα σημαντικά στοιχεία του χριστιανικού συστήματος αξιών νά άποδυναμώνονται σάν «γυναικείες ιδιότητες». Τό χριστιανικό σύστημα αξιών είναι δυνατόν νά λειτουργήσει μόνο στά πλαίσια μιάς άδελφικής κοινωνίας, ή όποια προϋποθέτει, πάνω άπ' όλα, τό ξεπέρασμα του νευρωτικού φόβου του άνδρα έμπρός στό άπάνθρωπο, ιδιαίτερα όμως έμπρός στά αίσθήματα, και ή όποια θά μπορούσε νά θέσει υπό άμφισβήτηση τήν εικόνα του άνθρωπισμού.

Συμπερασματικά, θά μπορούσαμε νά πούμε διτ τό χριστιανικό σύστημα αξιών μπορεί νά εδοσθεί μόνο σέ μία κοινωνική μορφή, που τά μέλη της είναι έτοιμα νά παραδεχθούν τό γεγονός διτ οι διαφορετικές θετικές και άρνητικές ιδιότητες ενός φύλου είναι τουλάχιστον τόσο διαχωρισμένες όσο και τά φύλα, και διτ γι' αυτόν τό λόγο δεν ύπάρχει ούτε ό αδύναμος άνδρας ούτε ή αδύναμη γυναίκα, αλλά ό αδύναμος (καθότι άνάξιος και άπάνθρωπος) άνθρωπος.

Η άθεράτευτη κατάσταση του αδύναμου ανθρώπου, που προκύπτει άπό τή διμερή έλλειψη άξιοποίησης των φύλων, μπορεί νά άρθεί μόνο με τις κοινές προσπάθειες των άνδρών και γυναικών, που είναι έτοιμοι, σάν ισότιμοι σύντροφοι, νά άγωνισθούν γιά μία νέα ανθρωπινότερη κοινωνία, ή όποια θεωρεί τόν άνθρωπο, άπαλλαγμένο άπό τήν ηλικία, τή φυλή και τό φύλο, σάν τήν πιό μεγάλη άξία που μπορεί ποτέ νά ύπάρξει.